

Naši pavoučí podnájemníci — IV

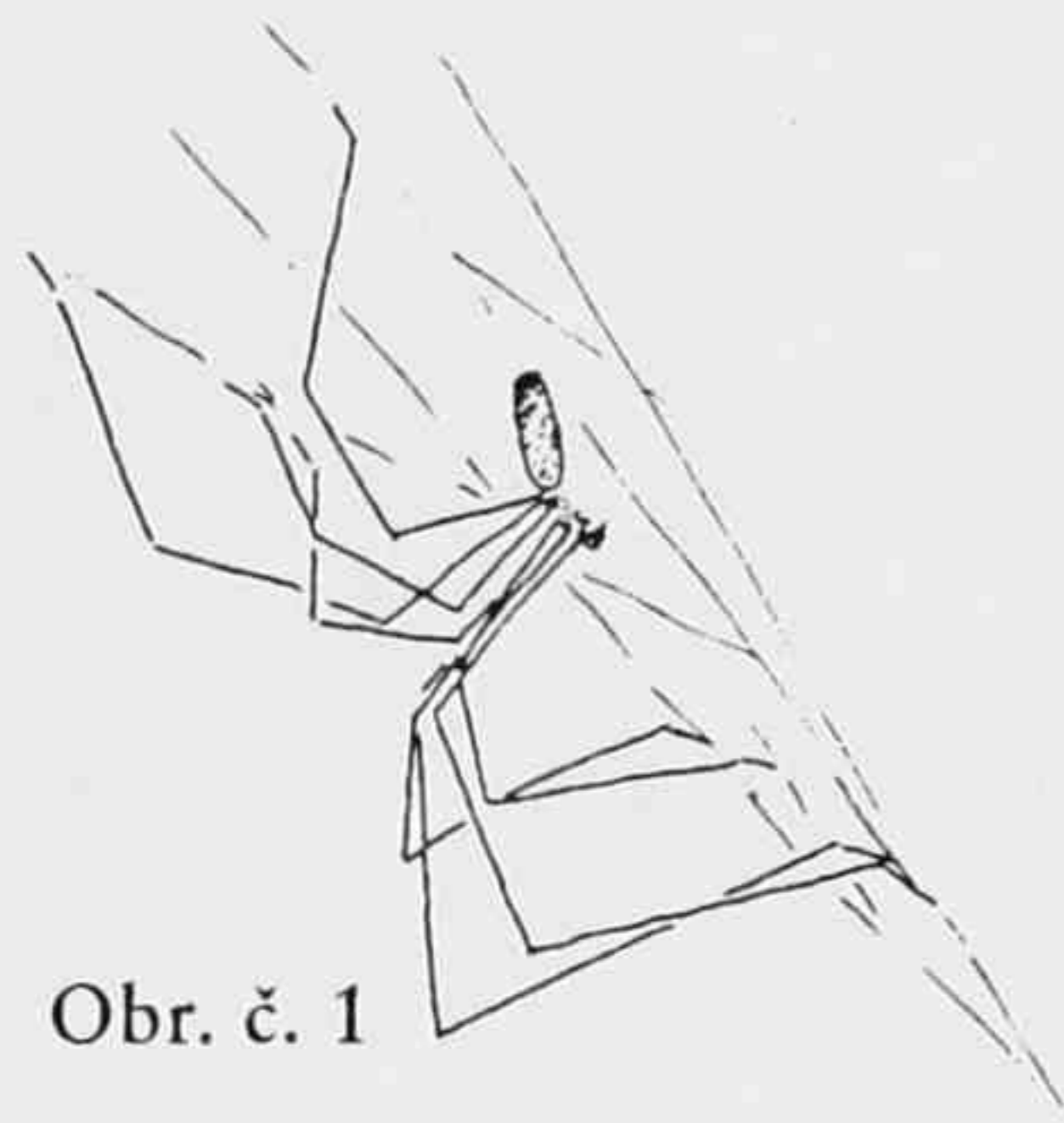
(čtvrtá a poslední část)

V této poslední části je čtenáři předložen, pokud to možnosti dovolují, poněkud idealizovaný klíč na určování těch druhů pavouků, kteří s námi sdílejí obytné i nebytové prostory našich budov nebo žijí s oblibou alespoň na jejich vnějších stěnách. Odkazy na vyobrazení jsou dvojího typu. Především se týkají vyobrazení zařazených do textu přímo v tomto sešitě (odkazy jsou uváděny v oblých závorkách) nebo je odkazováno na vyobrazení uvedená

v předchozím pokračování, ve 4. čísle Zpravodaje na str. 115–118 [tyto odkazy uvedeny v hranatých závorkách]. Pokud není uvedeno jinak, jde o originální kresby autorovy.

Pro snažší užívání klíče, jsou za některými body uváděna v závorkách čísla, odkazující čtenáře na ta vzdálenější místa v klíči, kam je možno se vrátit, když se vyskytne potřeba ověřit správnost dosavadního postupu.

1 Pavouk byl objeven v obytných místnostech	2
– Pavouk byl objeven mimo obytné místnosti nebo prokazatelně vlezl do místnosti oknem	13
2 Pavouk si vytvořil síť nebo alespoň drobný zámotek sloužící za úkryt	3
– Pavouk neměl síť — běžel po zdi (po podlaze) nebo tam seděl	7
3 Vlákna pavučiny jsou hustě propojena mezi sebou, mají vzhled souvislé tkaniny [obr. 1]	4
– Vlákna pavučiny mají mezi sebou nápadné mezery, nemají vzhled souvislé tkaniny	5
4 Pavučina tvoří vodorovnou plachetku [obr. 1–2] za skříní nebo za obrazem, s trubicovitým úkrytem vzadu. Pavouk je hustě ochlupen, šedavého zbarvení, s nenápadnou černohnědou kresbou, dlouhý necelý 1 cm, osm očí má ve dvou řadách	pokoutník domácí (<i>Tegenaria domestica</i>)
– Pavučina nepřesahuje příliš velikost pavouka. Zpravidla jde o zámotek, v němž se pavouk ukrývá a který se většinou nachází mezi dlouho nepoužívanými předměty. Pavouk je uvnitř zámotku, má rezavěhnědou hlavohruď, bělavý a lysý válcovitý zadeček a 6 očí	šestiočka ryšavá (<i>Harpactea rubicunda</i>)
5 Vlákna řídké sítě se nacházejí na rozhraní stěny a stropu. Pavouk na nich visí za velice tenké a dlouhé nohy (obr. 1). Má osm očí seskupených zvláštním způsobem (obr. 2)	6
– Vlákna jsou napnuta mezi květináči nebo v různých zákoutích kolem okenních ráků atp. [obr. 6]. Pavouk je hnědě zbarven. Hlavohruď má nápadně menší než zadeček [obr. 5]. Délka kolísá od 4 do 7 mm.	snovačka pokoutní (<i>Steatoda bipunctata</i>)
6 Malý pavouk — délka těla max. 5 mm	třesavka sekáčovitá (<i>Pholcus opilionoides</i>)
– Velký pavouk — délka od 5 do 12 mm	třesavka jižní (<i>Pholcus phalangoides</i>)
7 (2) Pavouk větších rozměrů — tělo nejméně 8 mm dlouhé, chlupaté	8
– Pavouk menších rozměrů	9
8 Zadeček i hlavohruď zbarveny tmavě šedě	pokoutník <i>Tegenaria atrica</i>
– Zadeček s načervenalé rezavými skvrnami	pokoutník stájový (<i>Tegenaria ferruginea</i>)
9 Tělo lysé, zadeček většinou bez kresby, 6 očí, délka až 8 mm	10
– Drobní pavouci pod 5 mm s výraznou kresbou na hřbetě zadečku, 8 očí	12
10 Zadeček bez kresby	11
– Zadeček s velice charakteristickou kresbou (jinou než mají pavouci s odkazem na číslo 12) (obr. 3)	šestiočka podkorní (<i>Segestria senoculata</i>)
11 Nohy zakončeny třemi drápkami (obr. 4)	šestiočka ryšavá (<i>Harpactea rubicunda</i>)
– Nohy zakončeny dvěma drápkami (mezi nimi svazeček přilnavých chloupků — obr. 5)	šestiočka <i>Dysdera erythrina</i>
12 Kresba na hřbetní straně zadečku s poměrně úzkými příčnými skvrnami (obr. 8)	plachetnatka domácí (<i>Leptyphantes nebulosus</i>)
– Příčné skvrny na hřbetní straně zadečku nápadně široké (obr. 6)	plachetnatka <i>Leptyphantes leprosus</i>
13 (1) Pavouk byl objeven uvnitř budovy	14
– Pavouk byl objeven na vnějších stěnách budovy, případně je pravidelně vidán na plotech zahrad atp.	40
14 V relativně teplejších a sušších prostorách (spíše půdy a vyhříváné provozovny	15
– V chladných a vlhkých prostorách (zejména sklepích)	35
15 Pavouk staví rozsáhlé síť (velikost těla nad 6 mm)	16
– Pavouk nestaví rozsáhlé síť nebo byl nalezen mimo ně	17

Obr. č. 1

Obr. č. 2

Obr. č. 3

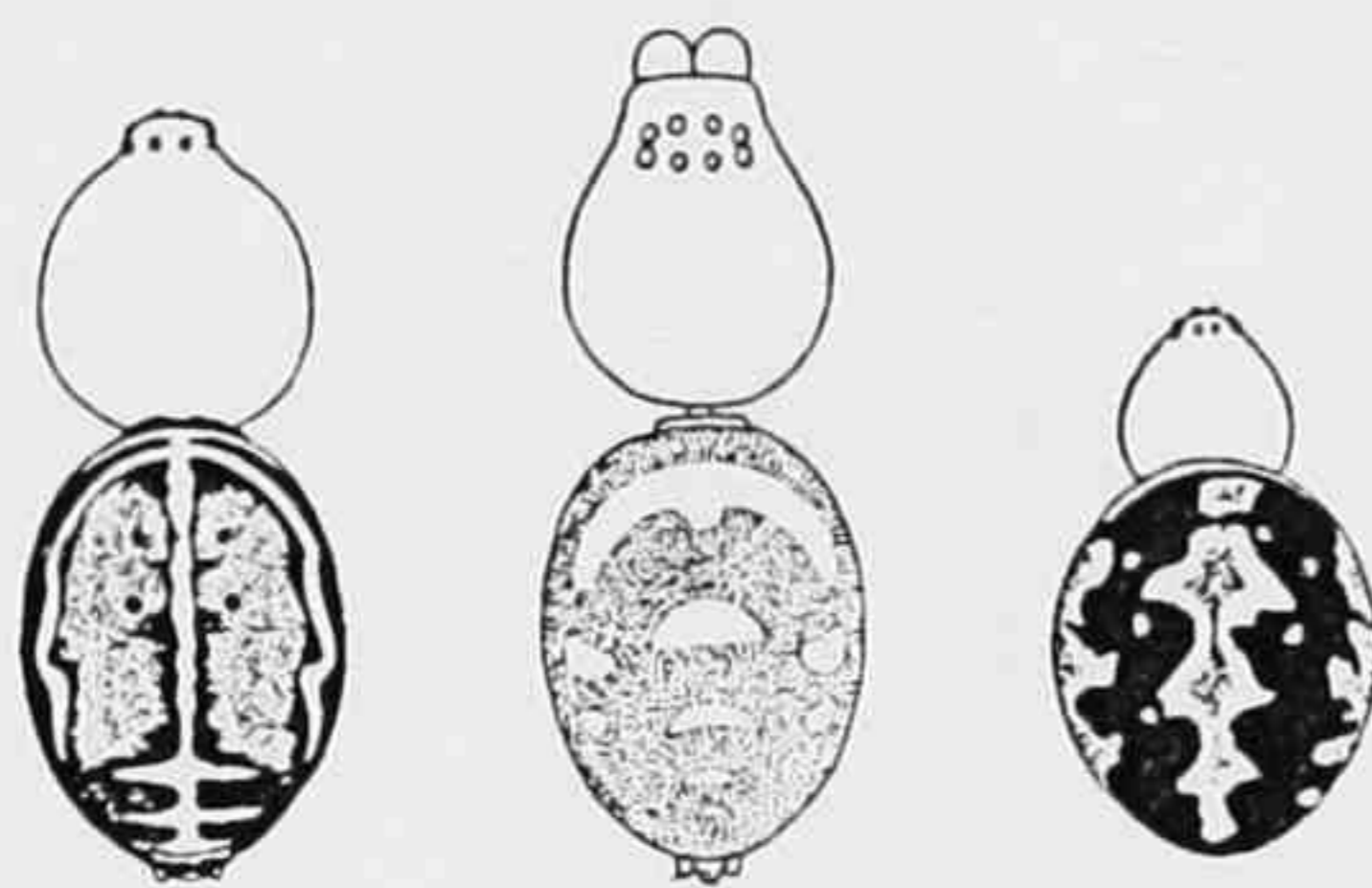
Obr. č. 4

Obr. č. 5

Obr. č. 6

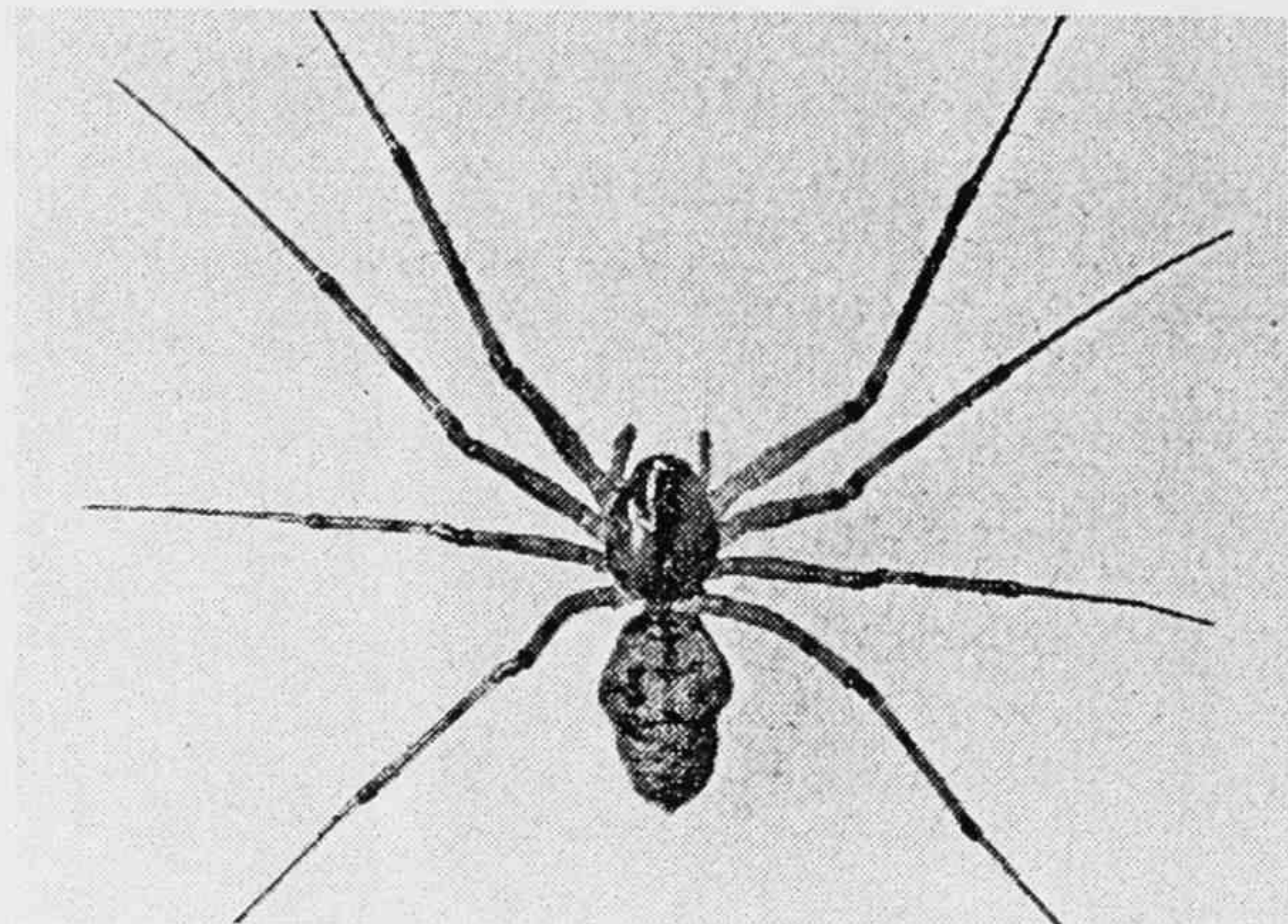

Obr. č. 7

a

b

c

Obr. 8: Plachetnatka domácí (*Leptyphantes nebulosus*).
Foto: L. Drahokoupil.

Obr. 1–7: 1 — Třesavka rodu *Pholcus* v síti. 2 — Seskupení očí u našich třesavek rodu *Pholcus*. 3 — Šestiočka rodu *Segestria*, hřbetní strana těla. 4 — Šestiočka rodu *Harpactea*, noha zakončená třemi drápkami (dvěma velkými hřebenitými a jedním malým). 5 — Šestiočka rodu *Dysdera*, noha zakončená dvěma drápkami. 6 — Plachetnatka *Leptyphantes leprosus*, kresba na hřbetní straně zadečku. 7 — Kresba na hřbetní straně zadečku u tří druhů našich snovaček rodu *Steatoda*: a — *S. castanea*, b — *S. grossa*, c — *S. triangulosa*. (obr. 7 převzat z Cromeho, 1957).

16 Síť má charakter vodorovné plachetky pokoutníků [obr. 1–2]

pokoutník stájový (*Tegenaria ferruginea*)

– Síť má charakter prostorového rozmístění vláken snovaček [obr. 6]

snovačka domácí (*Steatoda grossa*)

17 Pavouk staví drobné sítě nebo obývá zámotky (pavučinové komůrky, jež slouží jako úkryt) 18

– Pavouk nalezen mimo sítě a zámotky 22

18 Pavouk nalezen v drobné síti 19

– Pavouk nalezen uvnitř zámotku 21

19 Sítě typu pokoutníků [obr. 1–2]

pokoutník domácí (*Tegenaria domestica*) a mláďata různých dalších pokoutníků.

– Sítě jiného typu 20

20 Sítě typu snovaček [obr. 6]

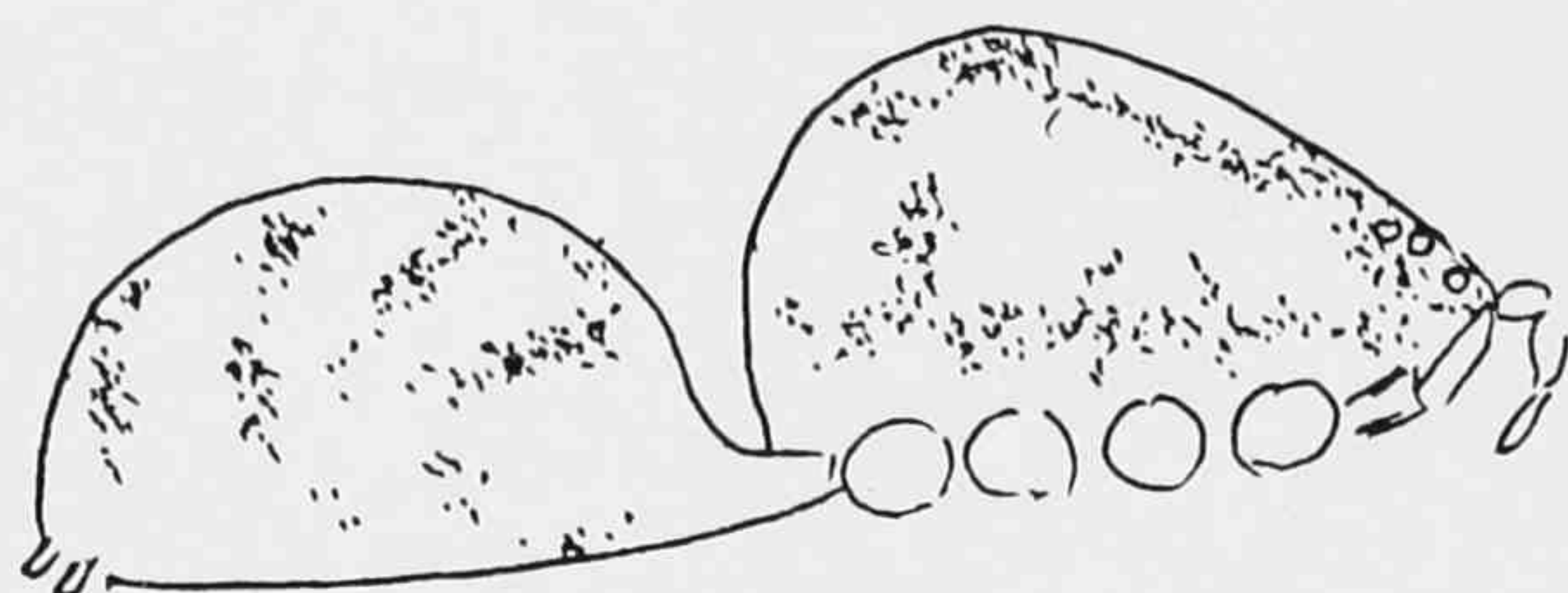
snovačka pokoutní (*Steatoda bipunctata* [obr. 5])

a různé často dosti vzácné druhy synantropních snovaček (obr. 7).

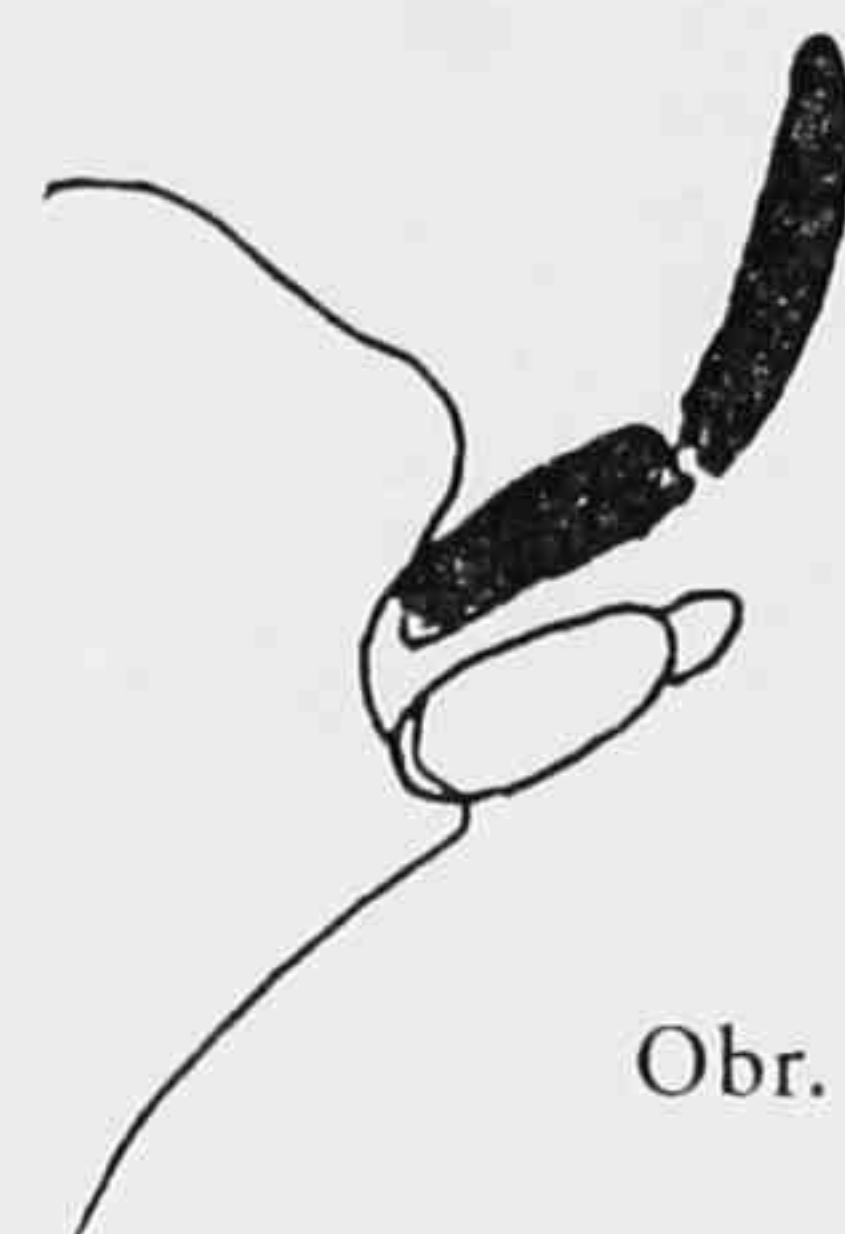
– Síť typu třesavek (obr. 1) 6

21 Pavouk má 8 očí [vzhled — obr. 7] 32

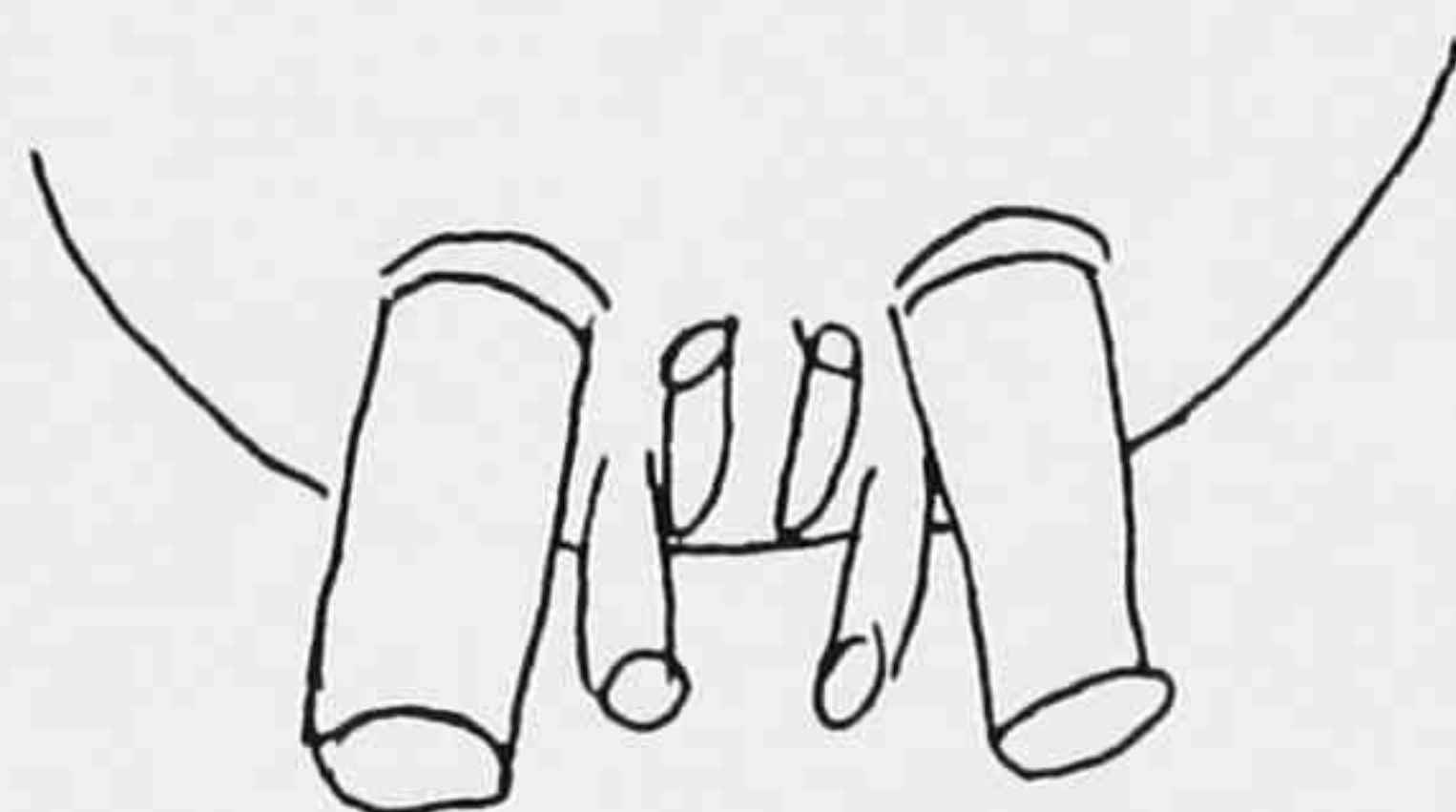
– Pavouk má 6 očí 9

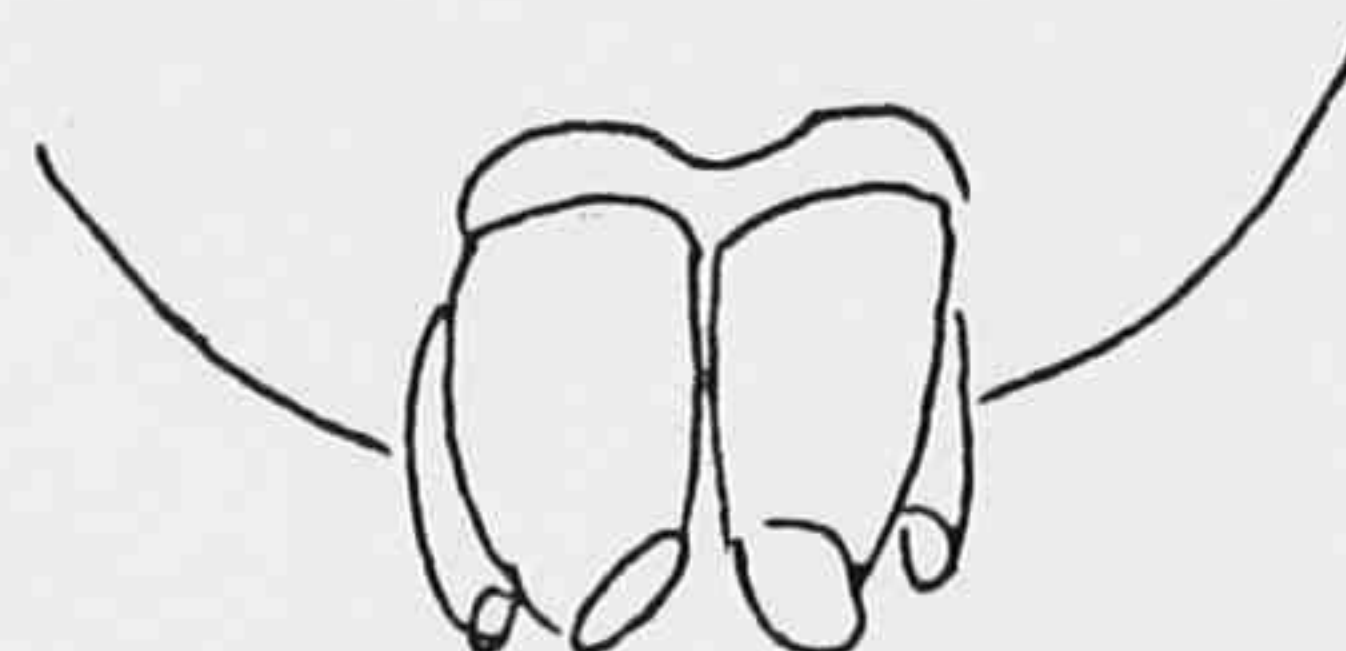
Obr. č. 9

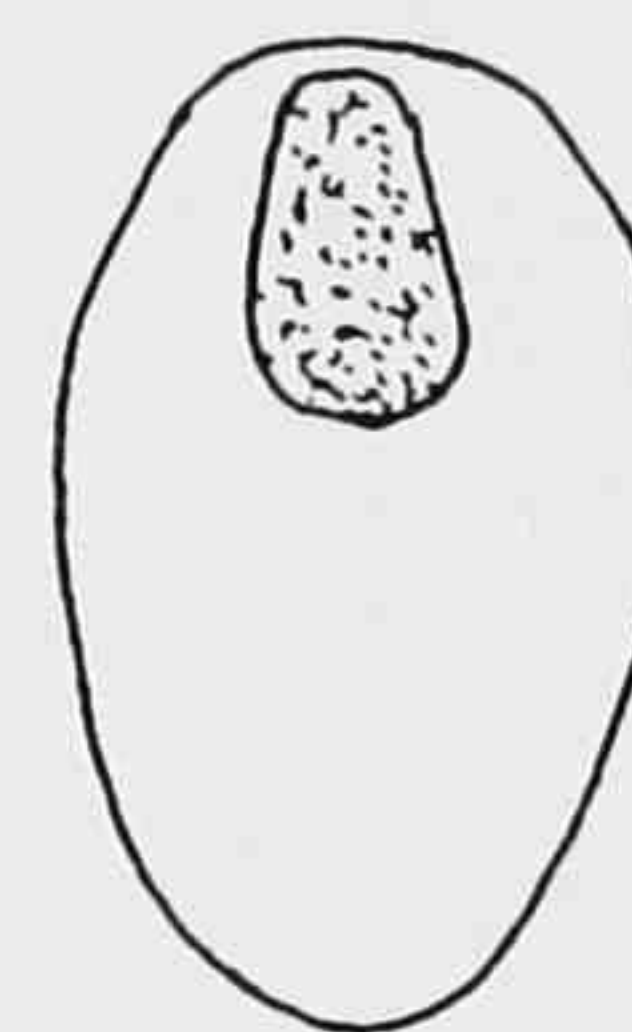
Obr. č. 10

Obr. č. 11

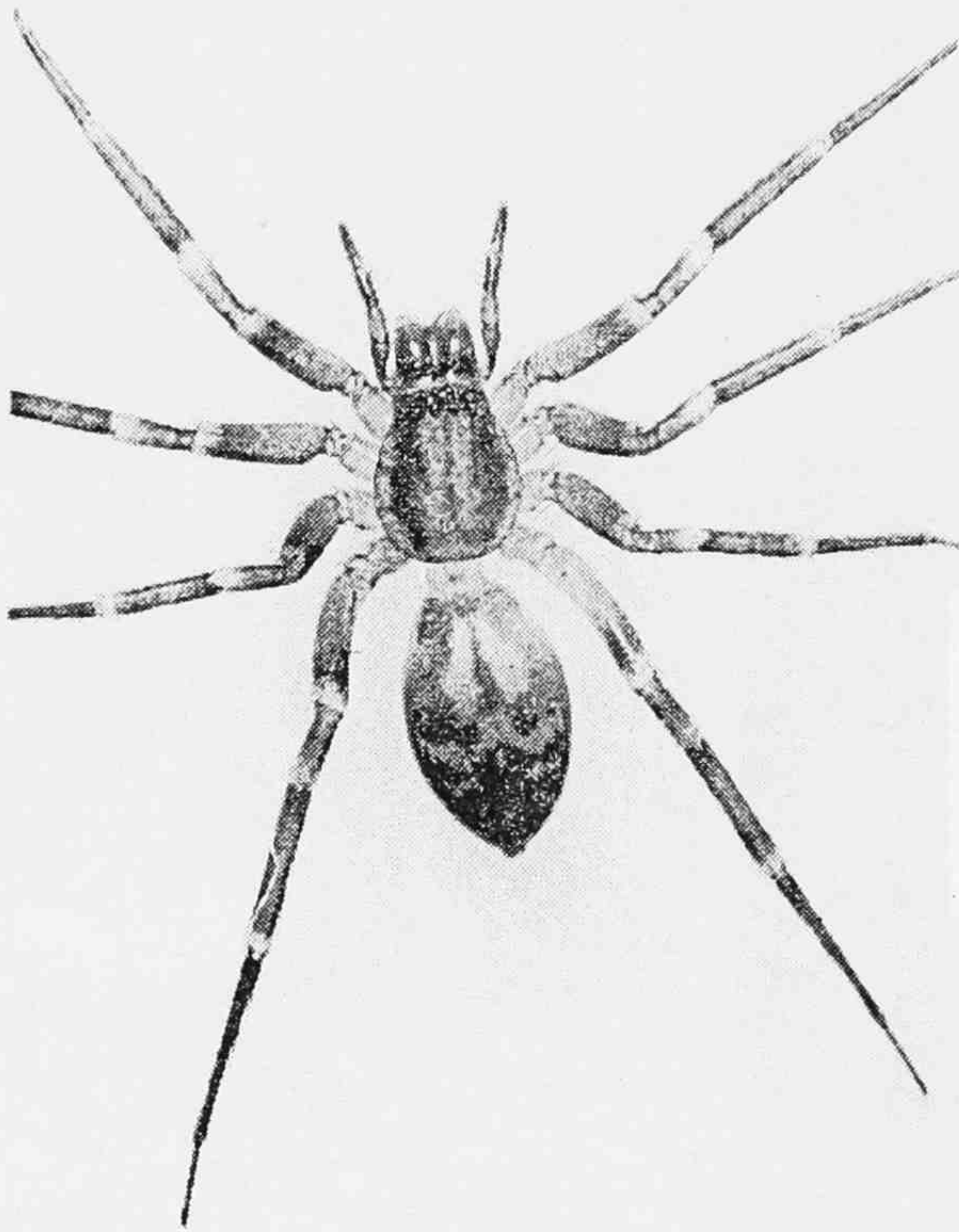
Obr. č. 13

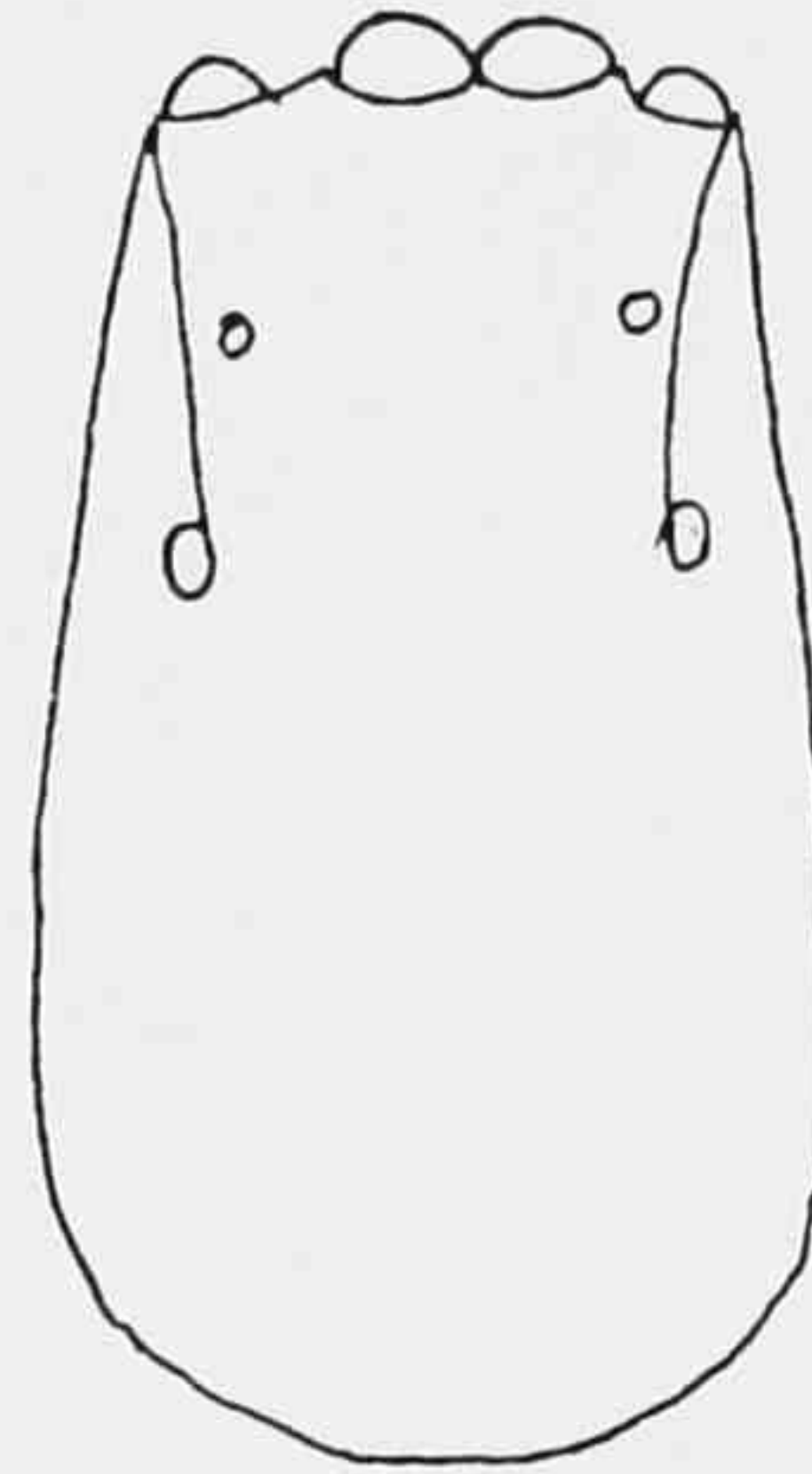
Obr. č. 12

Obr. 9–13: 9 — Lepovka jižní (*Scytodes thoracica*), schematický náčrt sboku. 10 — Snovací bradavky pokoutníků (*Agelenidae*): dvoučlankové zádňi vyčerněny. 11 — Snovací bradavky skálovek (*Gnaphosidae*): pohled zespodu. 12 — Hřbetní strana zadečku s nápadným štítkem typickým pro rod *Sosticus*. 13 — Snovací bradavky zápředek (*Liocranidae*): pohled zespodu.

22 (17) Pavouk má 6 očí	23
– Pavouk má 8 očí	24
23 Hlavohrud' nápadně vyšší vzadu než vepředu, tělo na světlém podkladu tmavě skvrnitě (obr. 9)	
	lepovka jižní (<i>Scytodes thoracica</i>)
– Hlavohrud' normálně utvářena	9
24 Všech osm očí přibližně stejné velikosti, ve dvou příčných řadách po čtyřech	25
– Oči seskupeny jinak, často nápadně odlišných velikostí	33
25 Hlavohrud' nápadně menší než zadeček	26
– Hlavohrud' téměř tak velká jako zadeček [obr. 3]	27
26 Velcí pavouci, nad 6 mm (obr. 7b)	
	snovačka domácí (<i>Steatoda grossa</i>)
– Pavouci menších rozměrů, většinou pod 6 mm	
	snovačka pokoutní (<i>Steatoda bipunctata</i>)
27 Pavouci drobných rozměrů (pod 4 mm): čeled' plachetnatek (<i>Linyphiidae</i>)	12
– Pavouci větších rozměrů	28
28 Nejdelší jsou zadní nápadně dvoučlankové snovací bradavky (obr. 10)	29
– Nejdelší jsou přední snovací bradavky (obr. 11, 13).	31
29 Délka pavouka nejvyš 10 mm	
	pokoutník domácí (<i>Tegenaria domestica</i>)
– Délka pavouka nejméně 10 mm	30
30 Na zadečku skvrny červenorezavé barvy	
	pokoutník stájový (<i>Tegenaria ferruginea</i>)
– Zadeček zbarven dosti jednotně, bez červenorezavých skvrn	
	pokoutník <i>Tegenaria atrica</i>
31 Přední snovací bradavky stojí daleko od sebe a mají válcovitý tvar (obr. 11), zadeček beze skvrn nebo jako na obr. 12	32
– Přední snovací bradavky stojí těsně u sebe (obr. 13), skvrny na zadečku jiného typu (obr. 14)	
	zápředka domácí (<i>Liocranum rupicola</i>)
32 (21) Zadeček beze skvrn	
	skálovky rodu <i>Scotophaeus</i> [obr. 7]
– Zadeček s charakteristickým štítkem (obr. 12)	
	skálovky rodu <i>Sosticus</i>
33 (24) Oči uspořádány do dvou trojic spojených uprostřed dvojicí (obr. 2)	9
– Přední čtyři oči leží na čele a jsou mnohem větší než zbývající 4 oči na temeni hlavy (obr. 15)	34
34 Zbarvením pavouk upomíná zebrou (obr. 16)	
	skávkavka pruhovaná (<i>Salticus scenicus</i>)
– Zbarvení pavouka méně kontrastní (obr. 17)	
	skávkavka okenní (<i>Sitticus pubescens</i>)

Obr. 14: Zápředka domácí (*Liocranum rupicola*).
Foto: L. Drahokoupil.

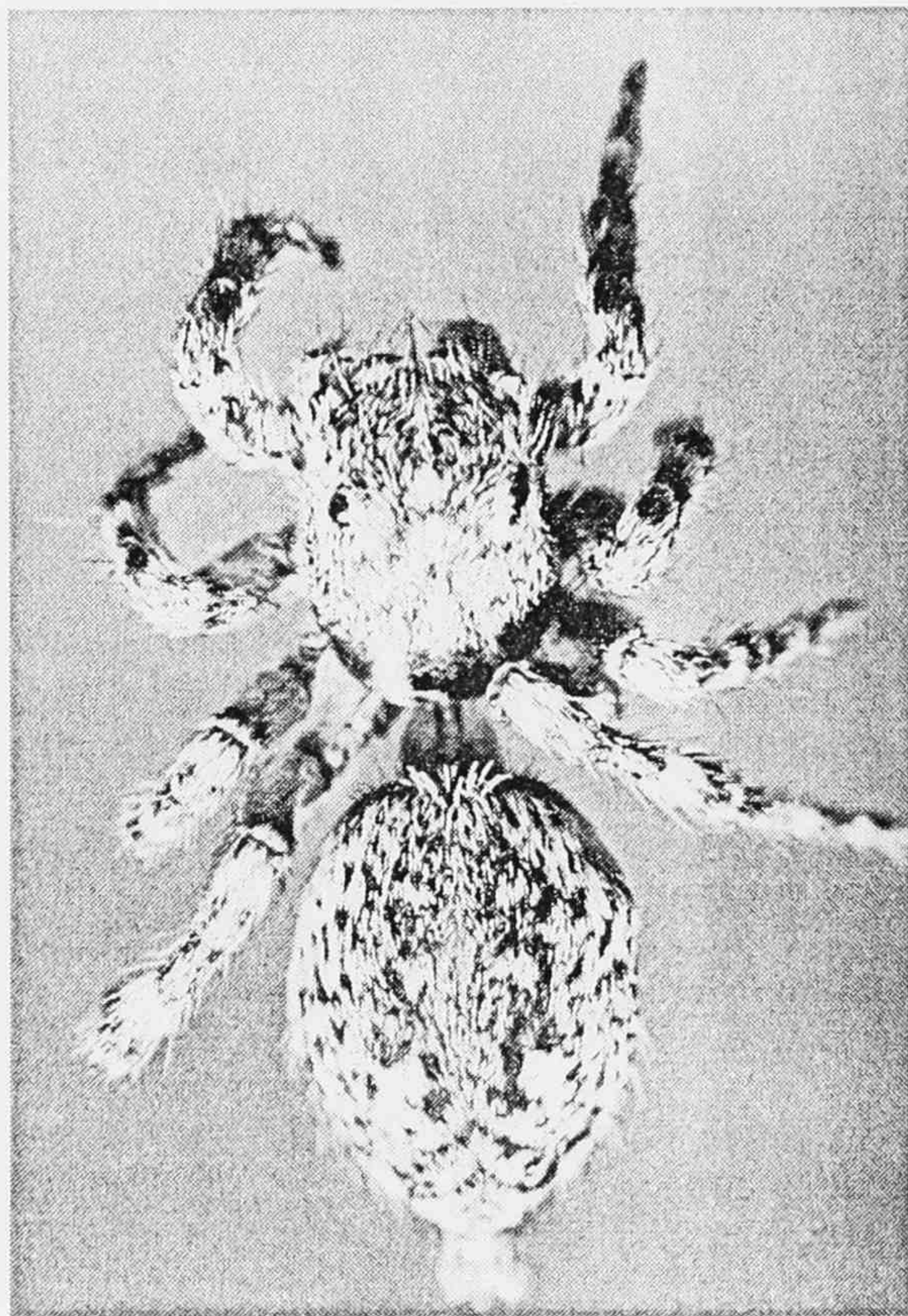

Obr. č. 15

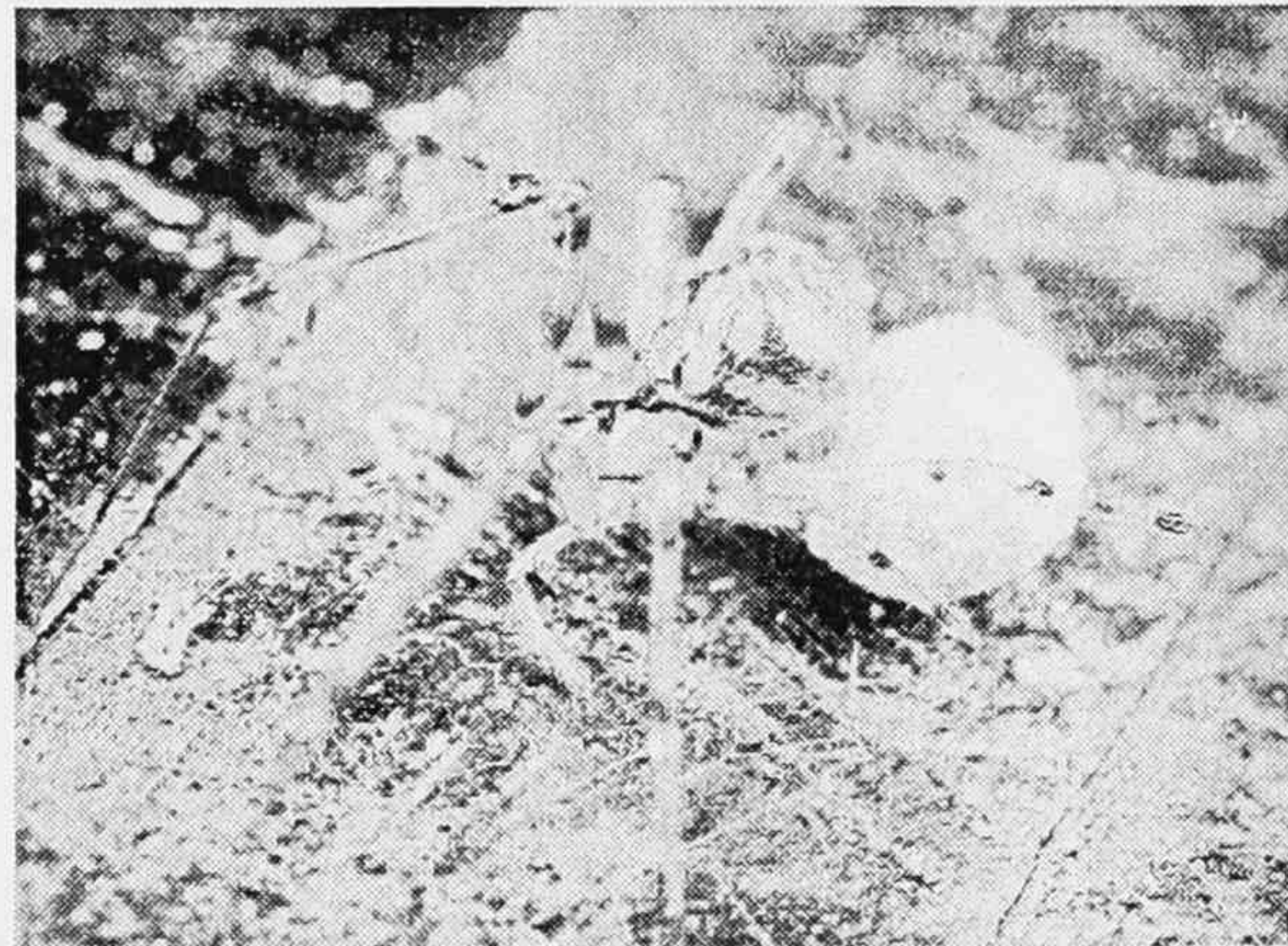

Obr. č. 16

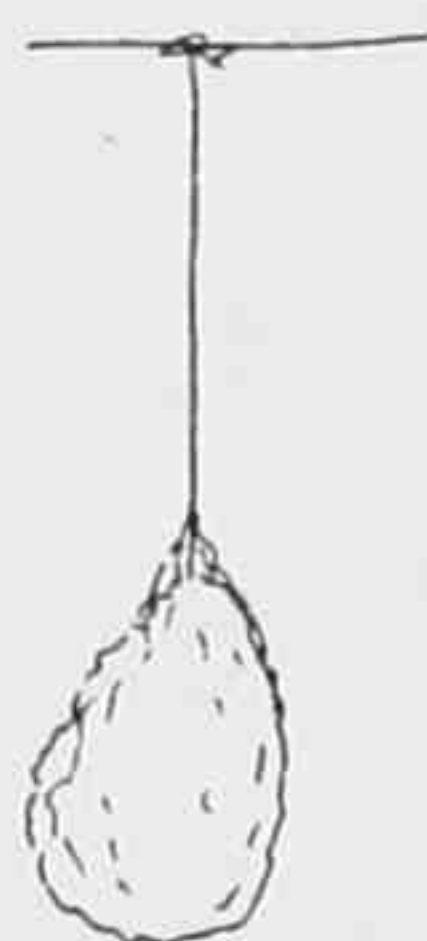
Obr. 15–16: 15: Hlavohrud' skákavek při pohledu shora. Nápadná je čtveřice největších očí na čelní straně hlavohrudí. 16 — Skákavka pruhovaná (*Salticus scenicus*), zbarvení hřbetní strany zadečku.

Obr. 17: Skákavka okenní (*Sitticus pubescens*).
Foto: L. Drahokoupil.

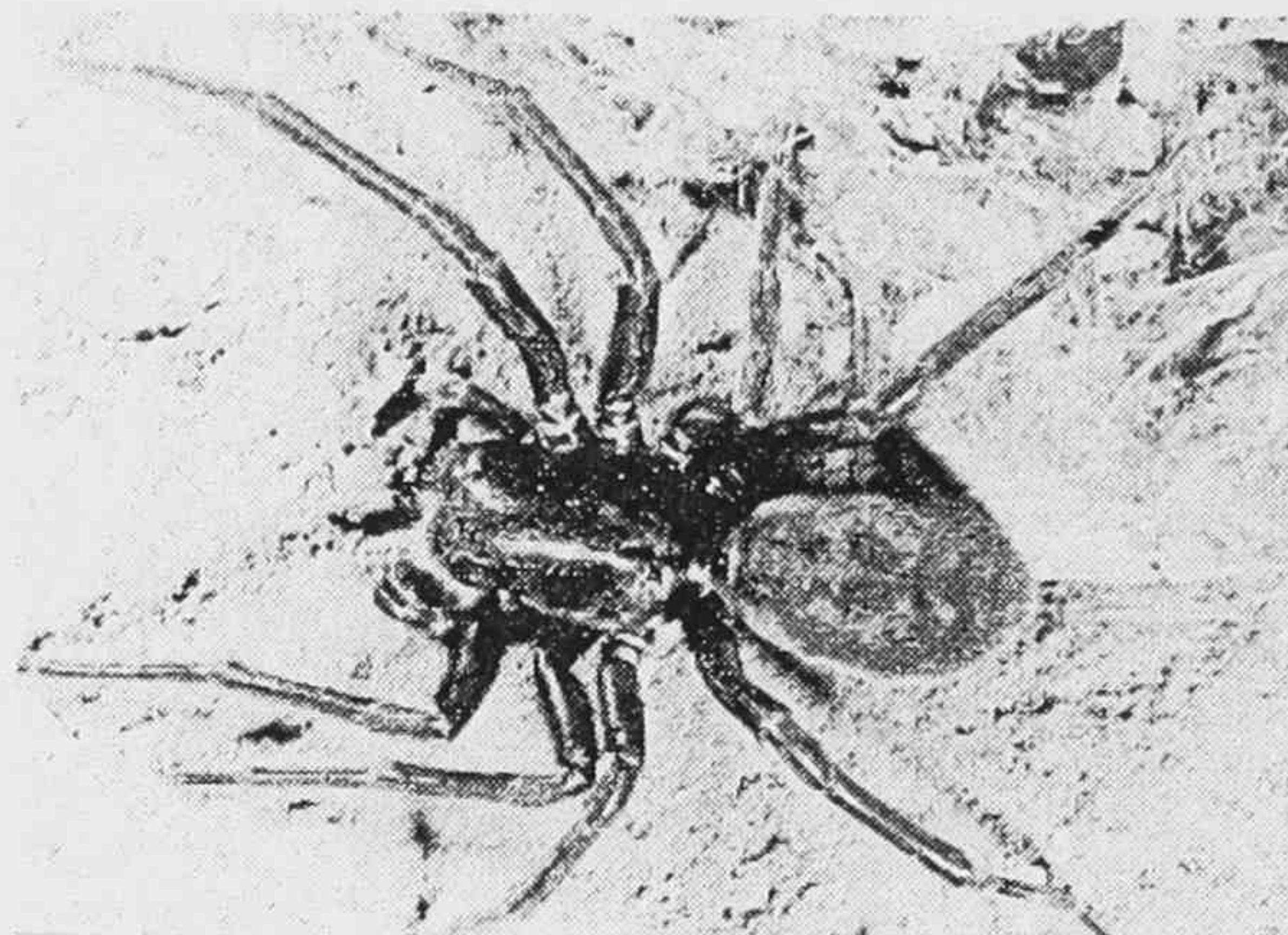
Obr. 18: Temnomil sklepní (*Nesticus cellulaneus*).
Foto: L. Havel.

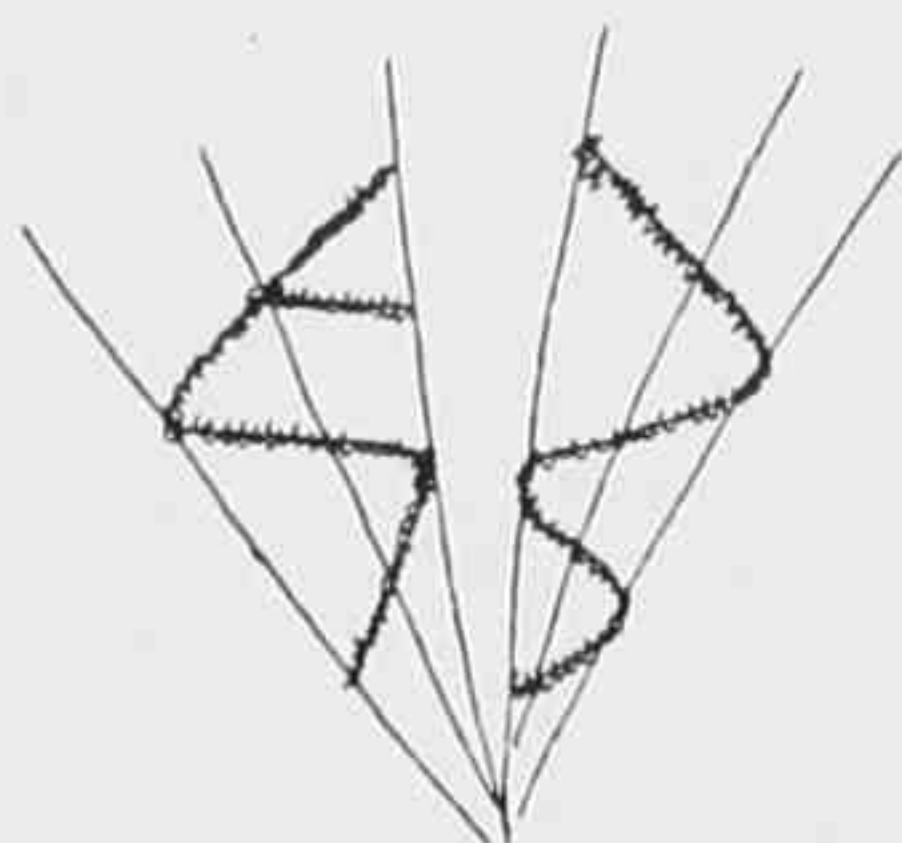
Obr. č. 19

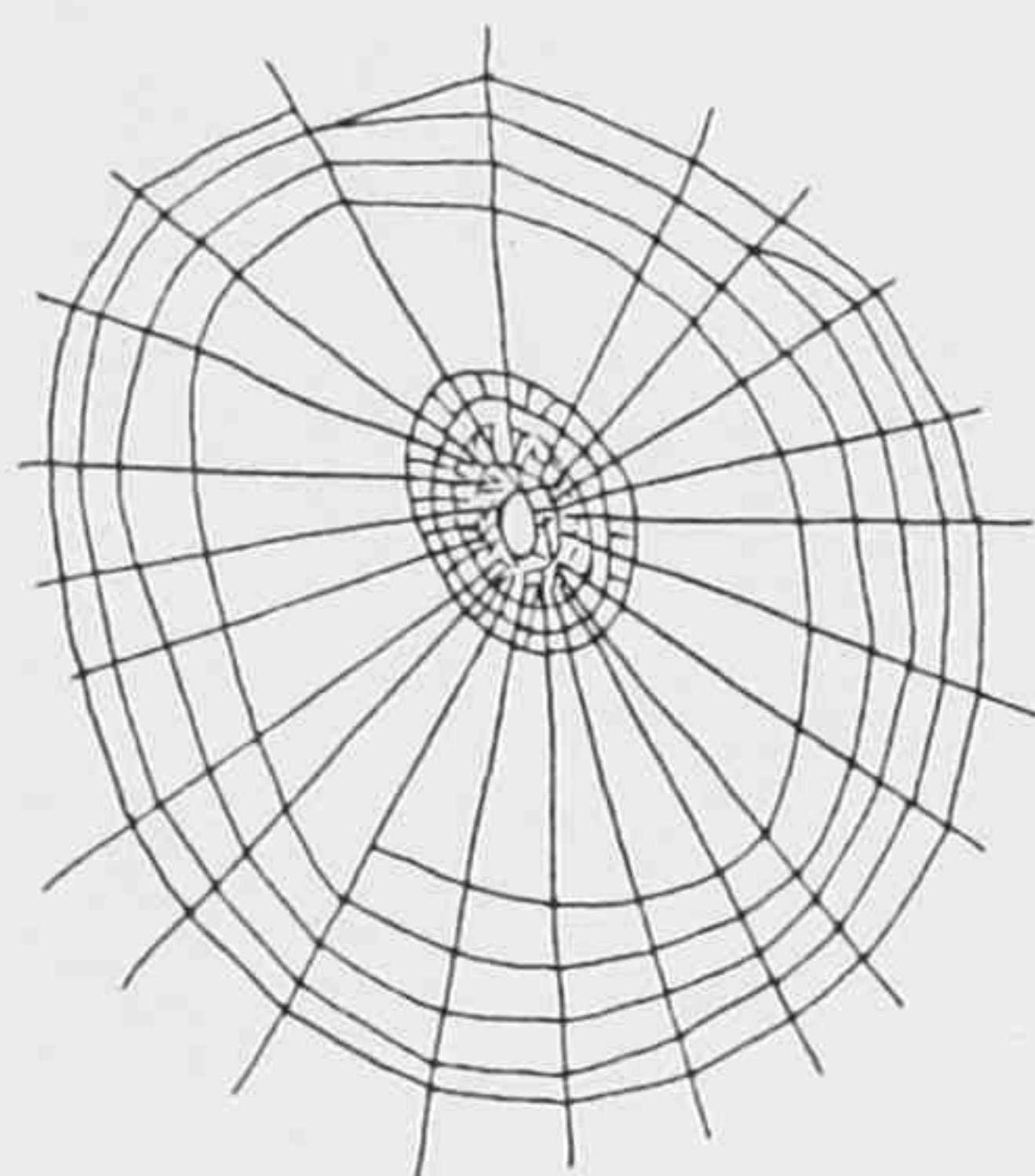
Obr. č. 20

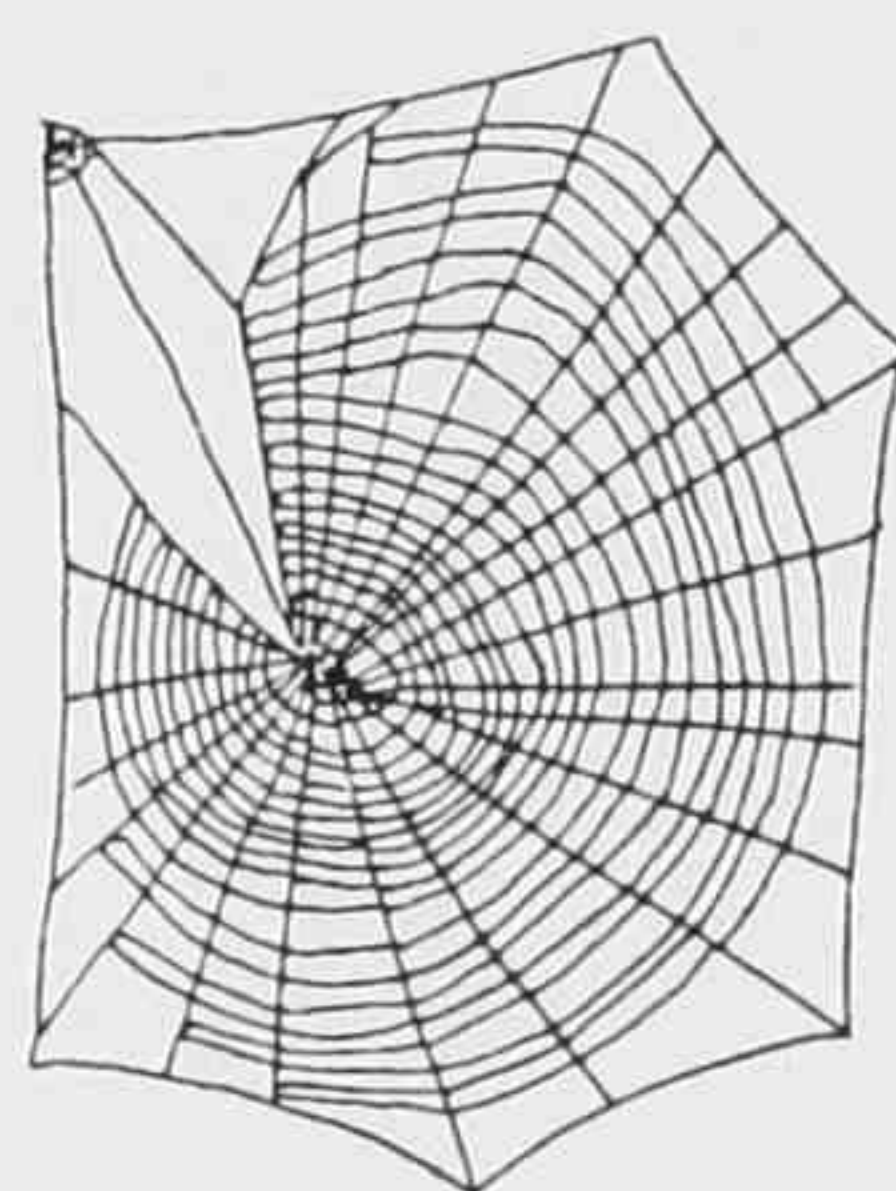
Obr. 24 — Cedivka domovní (*Amaurobius ferox*).
Foto: L. Drahokoupil.

Obr. č. 21

Obr. č. 22

Obr. č. 23

Obr. 19–23: 19 — *Meta* temnostní (*Meta menardi*), kokon (včetně stopky 6 cm). 20 — Kribelum cedivečky (*Dictynidae*), příčné snovací políčko ležící na břišní straně zadečku, před snovacími bradavkami. 21 — Drobná síť cediveček rodu *Dictyna*, základní vlákna nesou cikcak rozmístěná lapací vlákna opatřená jemným vlášením vyprodukovaným kribelem. 22 — Křížáčí síť rodu *meta*, charakterizovaná volným oválným okénkem ve svém středu. 23 — Nepravidelná síť křížáčího typu rodu *Zygiella* (jeden z paprsků uvolněn a směřuje přímo od středu sítě k úkrytu, kde číhá pavouk).

35 (14) Hlavohrud' nápadně menší než zadeček	36
– Hlavohrud' téměř tak veliká jako zadeček	39
36 Pavouk zpravidla sedí na kolové síti křížáčího typu (obr. 22)	37
– Pavouk sedí v nevelké síti snovačkovitého typu na stěně při podlaze, nebo pod poklopem stud-	
ny	temnomil sklepní (<i>Nesticus cellulaneus</i>) (obr. 18)
37 Síť je umístěna v nejtemnějších částech sklepa u stropu a samice zde zpravidla hlídá poměrně veliký	
kokon zavěšený na stopce (obr. 19)	meta temnostní (<i>Meta menardi</i>)
38 Síť je zpravidla umístěna v polostínu někde u vchodu do sklepa a nebo u jeho okna	
	meta sklepní (<i>Metellina meriane</i>) [obr. 4]
39 Pavouk je delší než 4 mm a před snovacími bradavkami má kribellum (obr. 20)	
	cedivka domovní (<i>Amaurobius ferox</i>) (obr. 24)
– Pavouk je menší než 4 mm (nemá kribellum)	12
41 Pavouci do 3 mm délky, vázaní na drobné síť, jejichž vlákna jsou obalována kribelovým vlášením	
(obr. 21) a před snovacími bradavkami mají kribellum (obr. 20)	42
– Větší pavouci (nad 3 mm)	43
40 (13) Pavouk se pohybuje drobnými skoky po stěně budovy	34
– Pavouk se pohybuje jinak nebo sedí v síti či u sítě	41

- 42 Pavouk je zeleně zbarven cedivečka zelená (*Nigma walckenaeri*)
 – Pavouk zbarven hnědošedě, často žije pospolně ve velkém množství sítěk na veřejných budovách (stropy nádražních nástupišť) cedivečka zářední (*Dictyna civica*)
- 43 Drobné sítky typů snovaček [obr. 6] a třesavek (obr. 1) 44
 – Kolová síť křížáčího typu (obr. 22) 45
- 44 Pavouk má protáhlé tělo a nápadně dlouhé nohy třesavka sekáčovitá (*Pholcus opilionoides*)
 – Pavouk má zavalité tělíčko a sedí v síťce zejména v okolí zevních okenních rámu snovačka pokoutní (*Steatoda bipunctata*)
- 45 Síť tvoří normální pravidelné kolo 46
 – Síť je uspořádána tak, že jedno paprscité vlákno je zcela uvolněné od spirály a tvoří signální vlákno do pavoučího úkrytu ležícího mimo síť (obr. 23) pačelistnatka plotní (*Zygiella atrica*)
- 46 Zadeček pavouka je nápadně plochý (pavouk zpravidla sedí mimo síť ve štěrbině mezi prkennými stěnami kolen nebo pod kůrou plotů atp.) křížák podkorní (*Nuctenea umbratica*)
 – Zadeček není nápadně plochý 47
- 47 Síť má uprostřed volné okénko meta podzimní (*Metellina segmentata*)
 – Síť na níž, nebo vedle níž křížák sedí, nemá volné okénko uprostřed 48
- 48 Na hřbetě zadečku jsou bílé skvrny uspořádané do tvaru kříže křížák obecný (*Araneus diadematus*)
 – Na hřbetě zadečku kříž schází, síť se nachází na mostních konstrukcích, na stavidlech, či lucernách poblíž vody křížák mostový (*Larinioides sclopetarius*)

Literatura

- BAUM, Jiří (1938): *V říši pavouků*. Str. 173, Praha, Vesmír
- BAUM, Jiří a BUCHAR, Jan (1974): *V říši pavouků*. Str. 289, Praha, SPN
- BUCHAR, Jan (1995): *Řád: Pavouci — Araneida* v BUCHAR, Jan, DUCHÁČ, Václav, HŮRKA, Karel a LELLÁK, Jan, str. 104–128, Praha, Scientia
- BUCHAR, Jan a KŮRKA, Antonín (v tisku): *Naši pavouci* (cca 200 str.), Praha, Academia
- CROMPTON, John (1976): *Život pavouka*, str. 193, Praha, Orbis
- MILLER, František (1971): *Řád: Pavouci — Araneida* v Klíči zvířeny ČSSR, díl IV, str. 51–306, Praha, ČSAV

Prof. RNDr. Jan Buchar, DrSc
 Zoologie PřF UK Praha